

ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीत वर्धा जिल्ह्यातील आर्वी येथे ढगाळ वातावरण तसेच जुलै ते ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीत अमरावती, अकोला व बुलढाणा जिल्ह्यातील ढगाळ वातावरण व सततच्या पावसामुळे संत्रावर्गीय फळपिकांच्या फळगळीमुळे झालेल्या नुकसानीस विशेष बाब म्हणून मदत देण्याबाबत...

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : सीएलएस-२०२४/प्र.क्र.२२४/म-३
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : २९ जानेवारी, २०२५.

वाचा : १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग, क्र. संकीर्ण-२०२२/प्र.क्र.६७/म-११, दि.२४.०९.२०२३.

२) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.३४९/म-३, दि.२७.०३.२०२३

३) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२३/प्र.क्र.२७२/म-३, दि.०९.०९.२०२४

४) विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचे पत्र क्र.मशा-७(५)/नै.आ.व्य./वर्धा-ऑगस्ट-२४/विशेष बाब/कावि-४२४/२०२४, दि. १०.१०.२०२४

५) विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचे पत्र क्र.उपआ/नैआ/पुनर्व/मस/कावि-१२०/२०२४, दि.११.१०.२०२४

प्रस्तावना:-

अतिवृष्टी, पूर व चक्रीवादळ यासारख्या नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेतीपिकांचे नुकसान झाल्यास पुढील हंगामामध्ये उपयोगी पडावे याकरिता शेतकऱ्यांना निविष्टा अनुदान (Input subsidy) स्वरूपात एका हंगामात एक वेळेस याप्रमाणे राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीमधून विहित दराने मदत देण्यात येते. शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२२/प्र.क्र.३४९/म-३, दि.२७.०३.२०२३ अन्वये राज्य आपत्ती प्रतिसाद निधीचे निकष व दर विहित करण्यात आले आहेत. केंद्र शासनाने विहित केलेल्या १२ नैसर्गिक आपत्तींव्यतिरिक्त राज्य शासनाने दि.३०.०९.२०१४ अन्वये अवेळी पाऊस, अतिवृष्टी, वीज कोसळणे, समुद्राचे उधाण व आकस्मिक आग या आपत्तींमध्ये बाधित होणाऱ्या नागरिकांना मदत देण्याचे धोरण निश्चित केले आहे. दि.२२.६.२०२३ च्या शासन निर्णयान्वये सततचा पाऊस ही नैसर्गिक आपत्ती घोषित करण्यात आली आहे. तसेच संदर्भ क्र.३ येथील दि.०९.०९.२०२४ च्या शासन निर्णयानुसार नोव्हेंबर, २०२३ मधील अवेळी पाऊस व गारपीट यामुळे झालेल्या व त्यापुढील कालावधीसाठी अवेळी पाऊस व गारपीट व इतर नैसर्गिक आपत्तीमुळे होणाऱ्या शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता सुधारित दराने २ ऐवजी ३ हेक्टरपर्यंत मदत अनुज्ञेय करण्यात आली आहे.

वर्धा जिल्ह्यातील आर्वी उप विभागात माहे ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीत ढगाळ वातावरणामुळे झालेल्या तसेच जुलै ते ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीत अमरावती विभागातील अमरावती, अकोला व बुलढाणा जिल्ह्यातील ढगाळ वातावरण व सततच्या पावसामुळे संत्रा वर्गीय फळपिकांचे फळगळीमुळे झालेल्या नुकसानीसाठी विशेष निधी मागणीचा प्रस्ताव अनुक्रमे विभागीय आयुक्त, नागपूर व विभागीय आयुक्त अमरावती यांच्याकडून संत्रावर्गीय फळपिकांच्या नुकसानीकरिता विशेष बाब म्हणून मदतीची मागणी दि.१५ डिसेंबर, २०२४ रोजी झालेल्या मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत विचारार्थ ठेवण्यात आला होता. मंत्रिमंडळाने विशेष बाब म्हणून मदत देण्याबाबत खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आलेला आहे.

शासन निर्णय:

वर्धा जिल्ह्यातील आर्वी उप विभागात माहे ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीत ढगाळ वातावरणामुळे संत्रावर्गीय फळपिकांच्या फळगळीमुळे झालेल्या नुकसानीसाठी विभागीय आयुक्त, नागपूर यांनी रु.१०८४.९८ लक्ष इतका

तसेच अमरावती विभागातील अमरावती, अकोला व बुलढाणा जिल्ह्यातील ढगाळ वातावरण व सततच्या पावसामुळे संत्रावर्गीय फळपिकांचे फळगळीमुळे झालेल्या नुकसानीसाठी विभागीय आयुक्त, अमरावती यांनी रु.१५४९८.१० लक्ष इतका निधी मागणी केल्यानुसार एकूण रु.१६,५८३.०८ लक्ष (अक्षरी रुपये एकशे पासष्ट कोटी त्र्याऐंशी लक्ष आठ हजार फक्त) इतका निधी एक वेळची विशेष बाब म्हणून मदत देण्यास शासनाची मंजूरी देण्यात येत आहे.

२. या शासन निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्रात दर्शविल्याप्रमाणे उपलब्ध तरतुदीमधून अथवा आवश्यकतेनुसार पुर्नविनियोजनाद्वारे तरतुद उपलब्ध करून घेऊन कार्यासन म-११ यांनी हा निधी वितरित करावा.

३. संदर्भाधीन अनुक्रमांक ४ येथे नमूद दि.२४.०१.२०२३ अन्वये सूचित केल्यानुसार DBT पोर्टलद्वारे लाभार्थ्यांना थेट त्यांच्या बँक खात्यात निधी वितरीत करण्यात यावा. सोबतच्या प्रपत्रामधील सर्व लाभार्थ्यांची माहिती विहित नमुन्यात काळजीपूर्वक तयार करून संबंधित अधिकाऱ्यांनी ती संगणकीय प्रणालीवर भरून मान्यतेबाबत नियमानुसार कार्यवाही करावी. तथापि,

अ) सदरच्या हंगामामध्ये यापूर्वी शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता वितरीत करण्यात आलेल्या मदतीच्या निधीमध्ये या प्रस्तांवातर्गत मागणी करण्यात आलेल्या निधीचा समावेश नाही याची दक्षता घ्यावी.

ब) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग दि.०१.०१.२०२४ नुसार जिरायत पिके, बागायत पिके व बहुवार्षिक पिकांच्या नुकसानीसाठी मदतीच्या विहित दरानुसार जास्तीत जास्त ३ हेक्टरच्या मर्यादेत असल्याची खातरजमा करण्यात यावी.

क) कोणत्याही लाभार्थ्यांना मदत देतांना व्दिरुक्ती होणार नाही याची तहसिल व जिल्हाधिकारी कार्यालयाने कटाक्षाने काळजी घ्यावी.

४. वरील निधी खर्च करताना संदर्भाधीन सर्व शासन निर्णयातील सुचनांचे व निकषांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे. ज्या प्रयोजनासाठी निधी मंजूर करण्यात आला आहे त्याच प्रयोजनासाठी सदर निधी खर्च करण्यात यावा. ही मदत देताना नैसर्गिक आपत्तीकरिता विहित केलेल्या अटी व शर्तीची पूर्तता होत असल्याची खात्री सर्व संबंधितांनी करावी.

५. लाभार्थ्यांना मदत वाटपाची कार्यवाही पूर्ण झाल्यानंतर लाभार्थ्यांची यादी व मदतीचा तपशील जिल्ह्यांच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यात यावा. या आदेशाद्वारे तसेच यापूर्वी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या आदेशाद्वारे नैसर्गिक आपत्तीमध्ये शेतकऱ्यांना दिलेला मदतीचा निधी बँकांनी कर्ज खात्यात अथवा अन्यथा वसुलीसाठी वळती करू नये याकरिता जिल्हाधिकारी यांनी सर्व बँकांना आवश्यक त्या सूचना निर्गमित कराव्यात. या सर्व सूचनांची अंमलबजावणी करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी यांची राहिल.

६. सदर निधीतून करण्यात येत असलेल्या खर्चाचे लेखे निधी आहरित करण्यात येणाऱ्या कार्यालयाच्या स्तरावर ठेवण्यात यावे व करण्यात आलेल्या खर्चाचा कोषागार कार्यालये व महालेखापाल कार्यालयाशी त्रैमासिक ताळमेळ घेण्यात यावा व उपलब्ध करून दिलेला उपरोक्त निधी खर्ची पडल्यानंतर तातडीने निधीची उपयोगिता प्रमाणपत्रे संबंधितांकडून प्राप्त करून घेवून एकत्रितरित्या शासनास सादर करण्याची जबाबदारी विभागीय आयुक्त यांची राहिल.

७. वरील प्रयोजनासाठी प्रधान लेखाशीर्ष मागणी क्र.सी-६; मुख्य लेखाशीर्ष २२४५ नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी अर्थसहाय, ०२ पुर, चक्रीवादळे इत्यादी, १०१, अनुग्रह सहाय्य; (९२) राज्य आपत्ती प्रतिसाद

निधीच्या मानकाव्यतिरिक्त खर्च; (९२)(१२) नैसर्गिक आपत्तीमुळे पिकनुकसानीकरिता शेतकऱ्यांना सहाय्य (अनिवार्य); ३१ सहाय्यक अनुदाने (वेतनेत्तर) (सशर्त) (२२४५ २३०९) अंतर्गत सोबतच्या विवरणपत्रात दर्शविलेल्याप्रमाणे खर्च करण्यात यावा.

सदरचा खर्च आर्थिक वर्ष २०२४-२५ मध्ये उपलब्ध असलेल्या निधीमधून/ पुनर्विनियोजनाद्वारे उपलब्ध केलेल्या निधीमधून खर्च करण्यात यावा.

८. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक क्रमांक २०२५०१२११४४४०५५३१९ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(कैलास गायकवाड)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा.मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.उपमुख्यमंत्री (वित्त व नियोजन) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा.उपमुख्यमंत्री (नगर विकास) यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, महाराष्ट्र विधानभवन, मुंबई
५. मा. मंत्री (मदत व पुनर्वसन) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
६. विधानमंडळाचे सर्व सन्माननीय सदस्य,
७. अपर मुख्य सचिव (वित्त), मंत्रालय, मुंबई,
८. विभागीय आयुक्त, नागपूर / अमरावती
९. आयुक्त, कृषि आयुक्तालय, पुणे
१०. वित्तीय सल्लागार व सहसचिव, मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
११. जिल्हाधिकारी, वर्धा/अमरावती/ अकोला / बुलढाणा
१२. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर
१३. महालेखापाल (लेखा परिक्षा) १/२, महाराष्ट्र, मुंबई / नागपूर
१४. संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
१५. संबंधित जिल्हा कोषागार अधिकारी
१६. कार्यासन अधिकारी (म-११/म-३), मदत व पुनर्वसन प्रभाग, मंत्रालय, मुंबई
१७. वित्त विभाग (कार्यासन व्यय-९/अर्थ-६), मंत्रालय, मुंबई
१८. निवड नस्ती (कार्यासन/ म-३)

शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र.सीएलएस-२०२४/प्र.क्र.२२४/म-३, दि. २१ जानेवारी २०२५
सोबतचे प्रपत्र
जुलै व ऑगस्ट, २०२४ या कालावधीमध्ये शेतीपिकांच्या नुकसानीकरिता
वितरित करावयाच्या निधीचा तपशिल

अ. क्र.	जिल्हा	कालावधी	बाधित क्षेत्र (० ते ३ हेक्टर)	बाधित शेतकरी संख्या	निधी (रु. लक्ष) २२४५ २३०९
विभागीय आयुक्त, नागपूर यांचा दि.१०.१०.२०२४ चा प्रस्ताव					
१	वर्धा	ऑगस्ट, २०२४	३०१३.८५	५९३३	१०८४.९८
	वि. आ., नागपूर एकूण		३०१३.८५	५९३३	१०८४.९८
विभागीय आयुक्त, अमरावती यांचा दि.११.१०.२०२४ चा प्रस्ताव					
१	अमरावती	जुलै-ऑगस्ट २४	३७३९३.९७	४१९११	१३४६१.८३
२	अकोला		३०२९.५०	३४३३	१०९०.६२
३	बुलढाणा		२६२६.८०	३८५२	९४५.६५
	वि.आ., अमरावती एकूण		४३०५०.२७	४९१९६	१५४९८.१०
एकूण राज्य			४६०६४.१२	५५१२९	१६५८३.०८